

Objevování prožitku a zážitku ze svědectví

*Během deseti let kulturního působení „Na smetišti dějin“, jak eufemisticky nazýváme nádraží Bubny ztracené v periferii centra hlavního města, jsme nejednou prezentovali záměry budoucího **PAMÁTNÍKU TICHÁ**. Když došlo na slovo „prožitek“, nezřídka se ozvaly hlasy, že chceme „ty ubohé děti děsit nějakými rituály přenesenými z koncentráku..., že už byly svědky jednoho přenášení vulkánfibrových kufrů v dětských ručičkách a že vždy a znovu někdo přijde na nápad navěsit školákům na krk čísla a nechat je pochodovat Veletržní ulicí.“**

V letošním roce došlo k tomu, že divadelní přehlídka **OD SVĚDECTVÍ K PODOBENSTVÍ** byla složená převážně ze studentských souborů a probíhala na dvou místech: v nádražní budově Praha Bubny a v Činoherním klubu, v rámci projektu „Činoherní klub uvádí“, který se od roku 2024 uskutečňuje pod patronací **Památníku Šoa Praha**.**

Již v loňském roce nabídlo takové srovnání prožitku a zážitku z představení v netradičním prostoru „site specific“ a v „kukátkovém“ divadelním prostoru **Gymnázium Přírodní škola**. Jejich inscenace *Návštěva z pravěku*, *Terezínské zvony* a *Křídový kříž* se hrály jak v nádražní hale Praha Bubny, tak na jevišti Činoherního klubu.

František Tichý, autor a režisér prvních dvou inscenací, tehdy citlivě rozlišil oba prostory: v případě nádražní haly nechal působit prožitek z poznání místa, odkud od roku 1941 odjížděli pražští Židé nejdříve do Lodže a pak do Terezína, v Činoherním klubu působil především současný vztah k této historické tragické události a jeho prožitek v divadelním prostředí. Obě inscenace oslovovaly diváky tím, jak je dnešní mladý člověk schopen přenést na sebe tragédii lidí uvězněných v terezínském ghettu.

V představení *Křídového kříže*, jehož text si z Brechtova díla vybrali sami studenti a který režíroval jeden z nich, František Prokop, bylo zajímavé, jak silně v nádražní budově zarezonoval lidský strach, skrytě rozprostřený v jejích prostorách.

Obě odlišná místa vydala svědectví o naší schopnosti uvědomovat si, jak spolu souvisí poznání, kultura, umění a vzdělání. A jak je důležitá flexibilita ve vzájemném ovlivňování a objevování souvislostí pro dnešní mladé lidi.

Letošní divadelní přehlídka **OD SVĚDECTVÍ K PODOBENSTVÍ** byla ovlivněna touto loňskou dramaturgickou zkušeností. Konala se **od 12. do 19. května 2024**. Zahájena byla v Činoherním klubu, v projektu „Činoherní klub uvádí“, dvěma inscenacemi **Gymnázia Přírodní škola**.

Hra Aleny Bruthansové **DENÍKY**, podle deníku čtrnáctiletého Pavla Weinera, byla pokusem o dramatizaci intimní písemné formy, jež zaznamenávala období vánočních svátků a židovského svátku chanuka v roce 1944 v Terezíně. Bylo v období těchto svátků možné aspoň na chvíli zapomenout na hrůzu, která tam lidi obklopovala? Scénická ilustrace zdramatizovaného textu ukázala, jak je složité převést do scénického tvaru zpověď člověka, obklopeného smrtí a hrůzami „člověčenské“ likvidace. Premiéra této hry nabídla další možnost cesty od svědectví k poznání. Tato inscenace se také odehrála v prostorách nádražní haly Praha-Bubny. Inscenace Terezínské zvony měla na nádraží Praha-Bubny derniéru.

V inscenaci **NEPŘÁTELÉ** Františka Tichého jsme vnímali osud mladého člověka, který se zcela sám navracel z koncentračního tábora. Jeho setkání s odplatou i odpuštěním nás v našem prožitku přenášelo do dnešní atmosféry tektonického světa. Scénické jednání mladých studentů vycházelo z bohaté představivosti a bylo velmi autentické.

V obou inscenacích šlo o scénické tvarování svědectví z válečných let – a jeho prostřednictvím i o nastínění názoru na dnešní život a ohrožení jeho základních principů.

Ve dnech 13. až 15. května přehlídka pokračovala v nádražní budově Praha-Bubny.

V závěru přehlídky se na jevišti Činoherního klubu představily dvě taneční inscenace, neboť odnepaměti tanec nahrazoval slovo a vnášel do lidské komunikace obohacení a inspiraci.

Soubor Dramacentrum Bezejména z Liberce nám inscenací SVĚDECTVÍ O ŽIVOTĚ V KLDR, vycházející ze stejnojmenné knihy Niny Špitálníkové, nabídl fiktivní příběh matky a dcery prokládaný reálnými rozhovory dokumentujícími život v nejtemnější zemi světa, kde je individualita trestána a poslušnost oslavována. Tanec v režii Miloslavy Čechlovské nás uváděl do podivně stísněného pocitu ze společenského systému, který pohlcuje jedince, jenž je nucen k tomu, aby se mu plně přizpůsobil.

Taneční a pohybové studio Magdaléna z Rychnova u Jablonce nad Nisou pod vedením Ludmily Rellichové připravilo pohybově-taneční deník MAAGAL. „Věříš mi – věřím ti, víš a vím, buď jak buď, nezradíš – nezradím,“ bylo mottem tajné přísahy, kterou Helga Pollaková svěřila svému deníku. Jí i dalším děvčatům z pokoje 28 dívčího heimu L410 v terezínském ghettu skýtala tato přísaha – v nejobtížnější etapě jejich života – důvěru, naději a sílu přežít. Zprvu individuální a postupně spojující společný tanec vedl dívky k iniciačnímu obřadu tajného spolku. Uprostřed kruhu zůstala tma – jako ve schráně –, jen obvod byl osvětlen. Přísaha byla dokončena artikulací jmen, už je ani smrt nemohla rozdělit. Pohybem lidského těla se tu svědectví proměnilo v podobenství.

Divadelní přehlídka **OD SVĚDECTVÍ K PODOBENSTVÍ** probíhá nepřetržitě již několik let. Každý rok přináší nové podněty, které postupně naplňují představu jednoho z programů **PAMÁTNÍKU TICHÁ:** zprostředkovat zážitkem, prožitkem a uměleckou zkušeností hlubší poznání o sobě a o svém okolí.

Základním východiskem je vždy individuální autentické svědectví o tragických událostech – v podobě průmyslové likvidace jedné rasy, třídní nenávisti marxismu-leninismu nebo potírání svobodného života z důvodů ideologických a politicko-mocenských.

V projektu **OD SVĚDECTVÍ K PODOBENSTVÍ** otevírá scénické, výtvarné a hudební umění poznání doby minulé, odhaluje nebezpečí tektonické přítomnosti a rozšiřuje šance pro budoucnost.

*Pavel Štingl: Od svědectví k podobenství in Intervence

**Garantem Celoroční přehlídky amatérského divadla je Památník Šoa Praha, ve spolupráci s Činoherním klubem, s odbornou garancí NIPOS-ARTAMA a za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Radvan Pácl
dramaturg